

Горан Ж. КОМАР

**ПРИЛОЗИ ИСТОРИЈИ МАНАСТИРА СВЕТЕ
ТРОЈИЦЕ - СТАЊЕВИЋИ
Из бокешких архива**

Овај прилог доноси неколико ћириличких докумената који су настали у Манастиру Стањевићи или се на различите начине односе на ово знаменито сједиште црногорских митрополита. Документа се чувају у Архивском одјељењу Херцег Нови Државног архива Црне Горе, Архиви Светоуспенског манастира Савина и приватној колекцији свештеничке фамилије Костић из Кртола и потичу из периода управљања Митрополијом владика Саве Петровића и Петра I Петровића Светога.

АХ, ПУМА= Архив Херцег Нови, Политичко-управни
Млетачки архив
АМС= Архив манастира Савина
АКК=Архив кртољских Костића

1. КРТОЛИ, 24. октобра 1734.

Пресуда суда добрих људи у Кртолима. Помиње се потврда којом се потврђује да је покојни Јово Матов Лакичевић оставио владици Сави једно парче земље које се зове Филиповина. Владика је земљу продао капетану Јову Кикановићу. Јавили су се Ђиновиићи који су учинили штету на овој баштини и оспорили власништво на овој земљи

Слава Господу Богу амин на 1734 отонбра :24: у Картоле

Да се зна и да је вјеровано ово писмо пред свакијем судом ће би изишло како бјеше оставио покојни Јово Матов Лакичевић господину владици Саави на Стањевиће једну печу земље у исто мјесто зове се Филиповина. То му бјеше оставио за своју душу и његовијех мартвијех. А исто господин владика ову баштину продаде капетану Јову Кикановићу и учини му својом руком (и)струменат сигури по неколико бремена стаде му контрат истоме капетану Јову и његовијема синовима парви Иво Ђиновић, Јово Васов и Иво Стијепа Вукова за ову баштину и бјеху овизи

тројица учинили једну штету на исту баштину овијема Кикановићима. И тако обје парте биле контене зват нас добре људи будући по заповједи господина Мара Стијеповића ми парви капетан Иво Занов Костић капетан Јово Русовић капетан Илија Ивошевић капетан Стијепо Старчевић капетан Раде Барбић капетан Нико Ивов Миловић алфиер Стијепо Старчевић Марко Јовов Старчевић стадосмо на наше обично мјесто и пред нама све парте разумљесмо и осудисмо да је баштина онога ко је купио с иструментом от владике а да има дат исти куповаоц овијема тројици по једне цревље које све костају :36: либар да имају бити подмирени да другога интереса није остало међу њима. И остависмо их у вјечни мир под клетвом и анатемом да за ово нема поговора.

Писах ја поп Нико Костић по заповједи више речене господе кметовах и они својеручно чине по један карст

(знаци крста) + + + + + + +

Ми више речени Јово Васов и Иво Стијепов и ја Васо Ивов Лакичевићи пофермавамо ово писмо како бисмо подмирени у све и за све како више пише и чинимо два карста Јово и Иво и ја више речени Васо подписах за мене и ове више речене и бисмо контени

(знаци крста) + +

Ја поп Нико Костић шједочим горњему писму и подписујем се на име капетана Ива Занова Костића от команде будући не умијући он писат својеручно чини карст

(знак крста) +

АКК, 3

2. МАНАСТИР САВИНА, 1776.

Молба (протест) Светог братства манастира Савина поводом најаве постављења унијатског архимандрита у Савини. У своме дјелу подизања Велике цркве савински калуђери обратили су се свим доступним инстанцама. Осим тога, и поред благонаклоног става млетачких власти, укључујући највишу тачку моћи са нивоа Филадельфијске архиепископије, ипак су стигла озбиљна узнемиравања православног свеиштенства у Боки, па и самом манастиру Савина. Савинско братство супроставља се недавној одлуци о избору свога архимандрита Инокентија Дабовића као свога и представника све православне Боке.

Препис/ Пресвијетли и преузвишени господине провидуре: ештра-орденарио:-

Братство манастирско савинско подложно за угледаније свога чина

овоме владани(ј)у ештраординаријеву преузвишеноме у јакост високога декрета 5= луђа 1776, вазда од доброга часа свога састанка по честитоме владани(ј)у млетаћкоме, својем добровољнијем одлученијем одабирало је архимандрита од онега манастира и познавали су владику од Скендерије, особитога угледитеља владаоца црквенога у јакости екрета 12= мађа и 4 ђиуна 1718-

Које су биле до сада госпоцке одлуке верху црквене државе у овој провинци(ј)и за подлозниках од закона герчаскога, то није у познани(ј)у калуђерима Савине ко(ј)и вазда држали су за највишу ствар своју поиму за приказати се у достојноме своме подлозенству у редовнићку поиму, уложити њиов послух на госпоцке одлуке. Приказују за своје крепост¹ укрепљеније више речене декрете 1718 ко(ј)и уздржају и у садашње бријеме своју тврду јакост од госпоцке прилоге верху владике скендеринскога ко(ј)и прибива у Стањевиче на земљи млетаћкога владани(ј)а и истоме у обичајне згоде допуштено је походити у свако мјесто ове провинције и од његове владичастве власти сви редовници познавају свој чин пошвештени. У јакост овега понизенога приказани(ј)а може разабрати мудрост овега господарства колико је зачудно истијема свештеницима књига њима писата од пре(о)свештенога господина Софронија архијереја Филадельфије 15 мађа прошастога с којом навјештује његову власт верху цркве које називље без владаоца које наслиједују закон ортодошки герћки истоћни у млетачкој Арбани. Тако исто објављује његово одабраније једнога архимандрита у њиховоме манастиру.

Живо обичаније потверђено од реченијех декрета преобразено од разлићне подложности владаоца црквенога коме се јоште супротиви поступаније 500 миља, преузело би по швештенства за тешки трушак (!) и остало би увријеђено старо обичајно ђело с таким одлуком нигда промишљатом ни обичајном.

Колико свештеници савински имаду части приказати, разбирају с подлозном поклоности да умиљено просе за њиово одабраније свога архимандрита које се истиновало јединокупно међу њима на дан 4= фебрара прошаштога у першони јеромонаха Иноценти(ј)а Дабовича, а то по чину до сада обичајноме и да истијем узбуде уздржат разлог неувријеђен и неумершен. Слосни живот њихов манастирски није одлучен од слободе коју су вазда имали у јакости реда њихова у томе одабрани(ј)у, и зато, уздају се на молбе толико понизене одржати госпоцку милостиву помоћ и прочита.

¹ Прецртано.

3. СТАЊЕВИЋИ, 27. август 1777.

Писмо митрополита Саве Петровића – Његуша попу Стијепу Костићу и осталим свештеницима и кртољском збору којим се забрањује оправљање црквених послова свакоме ко би извео отмицу жене.

Саава Петровић

Божијеју Милостију православни Митрополит Скендерски и Приморски

Смиреније Наше пишет частному господину попу Стијепу Костићу и осталијем с(ве)штеницима у поштени збор Кртолски: био сам ви писа да никаквomu Кртољанину немате никаквога посла церковнога оправити док не врате туђу жену коју су били заробили не по закону хр(и)стијанскому: И добро да знате ви с(ве)штеници да сте икаквomu отправили нигда тај с(ве)штеник не би ставио петрахиља на врат: саде пошто је побјегла: и без законија нема таквога међу вама дајем ви мојеју властију благословеније да им церкву отворите и сваку церковну работу исполњивате свакому Кртољанину: до Тура Никова Радиновића који је свему Кртолу церкву затворио њему никако: под клетвом и анатемом никаква посла церковнога: А осталијема Кртољанима сваку службу с(ве)штеничаску да имате оправљати: и да су благословени они и њихови домови: И да им милостиви Бог да ороси небесније и отвлаги земније и да их својем благословенијем благословит и нек се чувају от зла и от безаконија: и друг друга нек љуби да имају сваку срећу.

И желим ви свакога добра и поштења.

На Стањевиће

августа 27

1777

Митрополит Савва Петрович рукоју.

АКК, 11

4. ГРБАЉ, 10. јун 1788.

Угледни грбаљски кнез Марко Лазаровић провидуру у Котор о сусрету са митрополитом Петром I Петровићем у кући свештеника Пера Бућина којим потврђује да је сам владика упознао актере у спору Бићин – Лазаровић са одлукама власти.

Пресвјетли и преувихшени господине господине и господару милостиви Алвиже Шоранцо ретор и провидитор:

С овијем нашијем поклоњенијем листом исповједамо с нашом заклетвом како сам чуо и видио и намлерио се у кућу попа Пера Бућина на 25. отомбра по нашем у ту блеше господин владика Петровић којему донесоше једну вашу заповјед писана на .30. отомбра по латинскоме послату од попа Ђура и Вука браће Лазаровићах и осталијех а донесена од Петра Лазова и Лаза Вукова оба Лазаровићи и предата иста пијена у руке господина владике и господин владика јее приказао и пропламао попу Перу Бућину и његовој браћи на преженцу нашу и другијех који се ту намлерише који остајемо цјеливајући ваше пресвијетле скуте:-

Из Гарбља на 10 јунија 1788

Ваш понижени и покорни и умиљени слуга кнез Марко Лазаровић на службу.

АХ, ПУМА, ф. 287, 81

5. СТАЊЕВИЋИ, 22. новембар 1790.²

Писмо митрополита Петра Првог Петровића капетану Раду Стијепчићу из Каменога о рукоположењу Александра Аврамовића из Требесина којим препоручује свештеника оца Александра кнезовима и свим главарима од села Камено и Требесин.

Благородном Господину Господину: капетан: Раду Стијепчићу, и свијем поштенијем кнезовим, и осталијем главарима од села Каменога, и Требесина, мили поздрав, и архипастирско благословеније.

Печат

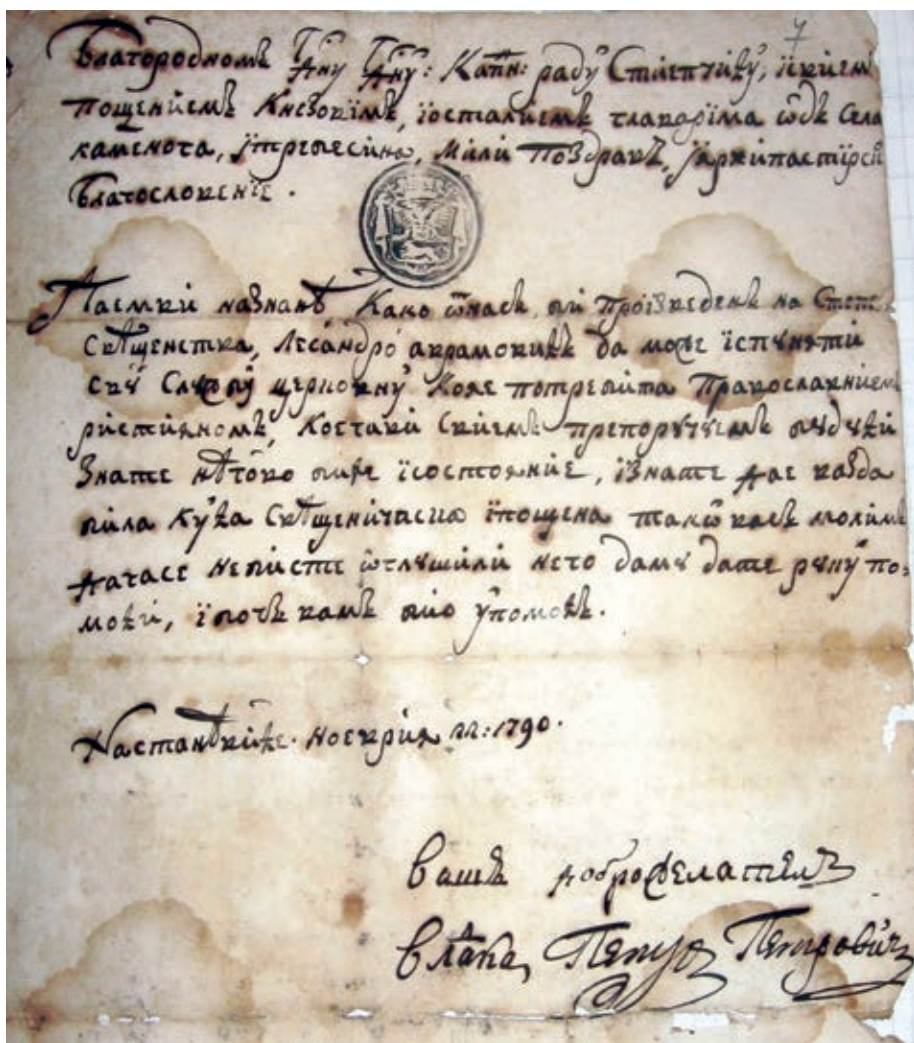
² Документ је објављен у *Шематизму православне Епархије Бокоторске...*, 1880, 31; Г. Комар, *Село Требесин код Херцег Новог*, Херцег Нови – Требесин, 2003, 162-163.

Дајем ви на знање како от нас, би произведен на степе(н) свјештенства, Лесандро Аврамовић да може испуњати сву службу церковну која је потребита православнијем ристијаном, којег ви свијем препоручам будући знате његово биће и состојаније, и знате да је вазда била кућа свјештенишаска и поштена. Тако вас молим да га се не бисте оглушили него да му дате руку помоћи, и Бог вам био у помоћ.

На Стањевиће. ноеврија 22: 1790

Ваш доброжелатељ и

Вл(а)дика Пет(а)р Петрович.

6. СТАЊЕВИЋИ, 4. децембар 1794.

Током 1794. године два брата из манастира, оци Никанор (Богетић) и Симеон (Љубибратић или Лучић) нашли су се у которском затвору. До митрополита је стигла вијест да су оци ухапшени по тражењу братства манастира Савина, а спроведени су стражарно и јавно. Тим поводом, митрополит Петар Петровић писао је у манастир.

Честњејши господин архимандрит

Разумијем да су два брата от вашег манастира Никанор и Симеон арестовани у крат. от Котора, а по прошенију вашему и госпде главарах от комунитади, но за ко(ј)и узрок и кривину чисто знати не могу. Толико знам то у коју гоће кривице се налазе да би право било по законима прво суд церковни да разбере и суди, чак онда ако не би довољно било кастига што би црква им дала, тадар суду грађанскому предало.

Ја не вјерујем да сте их ви чинили арестовати и право рећи, пуно ми је жао на онога ко је узрок да буду онамо пупличнијем начином међу солдате у арест вођени и затворени пређе него је суд духовни разбистрио, зашто се то тиче доуничиженија наше цркве и до отезчести свега свештенога чина. Зато Вас и сву госпду капетане и старјешине молим да бисте их вашом молбом у преу(зв)ишенога господина страорденарија испросили, и ако задовољно не буду кастигани досле, нека их церковнијем судом судимо, пак и то ако буде мало, опет у исту власт от суда краљевскога могу бит послани ако буду заслужили за толико.

Поп Александар писао сам писмо које ви шаљем и чекајући ваш скори одговор остајем ваш доброжелатељ Петар Петрович.

Дек(емврија) – 4 1794

На Стањевиче

На полеђини:

Честњејшему госпдину оцу Инокентии архимандриту у манастир Савину 1794: декем(риа): 7: примљена. На ово писмо одговорено декем(вриа) =9=

7. КОТОР, 16. децембар 1795.

Митрополит Свети Петар I Петровић упутио је, након разговора са которским провидуром, писмо у манастир Савину које је дошло на руке старјешине игумана Инокентија Дабовића у коме моли братство да успостави прво стање са оцем Симеоном. Поменути отац Симеон може бити једанод тројице савинских калуђера који су на измаку 18. вијека служили у Савини и на Топлој, као администратори топаљске парохије. То су отац Симеон (Ивковић) који је мало касније наступио као кандидат за владику у Далмацији и Боки, отац Симеон (Љубибратић) и отац Симеон (Лучић).

Честњејши господин отц архимандрит.

Преузвишени господин страорденари имао је доброту чути и разумјети ствари које су од немира слиједиле у вашем манастиру, такођер и моју препоруку с пуном љубављу примити коју сам чинио за стабилизити се опет перва права љубав и слога соједињена с послухом од отца Симеона к вама како к свому старјешини прилична љубав истога к брати(ј)и и братије к њему без које не има спасенија. Поменути отц Симеон не находи се у кривици према власти и законима Преведре републике млетачке. На исти начин и по испитанију и заминанције духовнога реда и власти, ми не можемо у њима наћи толике кривице која би њега вјечно одвојила от своје цркве и манастира. Тога ради молим вас да бисте га примили у перву љубав и милост како вас тако и броим и да бисте један пут прекратили те ствари от немира домаћега и мене упокоили како сам жељан виђети вас у прилични начин у мирноћу. В прочем остајем ваш доброжелатељ.

Декебра 16, 1795 У Котору
Петар Петрович.

Тестовишени Радъ свѣ Архангелу
 Радъ: в. м. х. в. 1795 г.

Трехвѣшени Радъ староуспенскій, имамъ, доброту
 и чинъ иродушности, створи юду отъ кнѣзя, иже имѣ у насъ
 му монастыру, паче оубо имоу дурасоричу, снѣго лобави
 тринити кнѣса чинѣ да, ставилитица опетъ, перва
 права, лобавъ, ислота, садѣнѣца, спослужа, оца, симѣнта
 иванѣ, како иже оубо старѣшнѣи, итринитица лобавъ
 ислота, въбратѣи, ибратѣи кнѣви, бѣтъ, нѣ, ижема спавъ
 нѣ, Паче оубо свѣ симѣнтъ, некахоуица, управитѣи
 прѣма, вилетѣи итапошнѣи, трѣведѣ, рѣгубѣи, мѣмаѣ
 наистѣи, починѣ, ипошлитанѣи, итапошнѣи, духовѣта,
 рѣда, ивлаитѣи, Ми иже оубо уавѣи, какѣ, паче, при
 вѣдѣ, паче, кнѣ, вѣ, оубо, оубо, оубо, иже, иже, иже,
 ра, паче, рѣ, мѣи, вѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ,
 бѣ, иже, иже, иже, иже, иже, иже, иже, иже, иже,
 гнѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ, рѣ,
 усавѣи, чинѣ, рѣ, вѣ, вѣ, вѣ, вѣ, вѣ, вѣ, вѣ,
 иже, иже, иже, иже, иже, иже, иже, иже, иже,

Въ тогдѣ, оубо, вѣ, вѣ, вѣ,
 20 брѣ, вѣ, вѣ, вѣ,
 2 сѣ, вѣ, вѣ, вѣ,
 16, 1795 г.
 2 сѣ, вѣ, вѣ, вѣ,
 20 брѣ, вѣ, вѣ, вѣ,
 2 сѣ, вѣ, вѣ, вѣ,
 16, 1795 г.

8. СТАЊЕВИЋИ, 18. август 1799.

Митрополит Петар I Петровић јавља савинском архимандриту Инокентију о условима за посвећење обновљене цркве у селу Кути код Новог.

Ваше високопреподобје

Од многијех потреба које ме зову кад на једну, кад опет на другу страну међу овим народом, нијесам имао времена за одговорити вам и једну капитану у колико ми јесте писали за поради возобновељенне цркве у Кута. Дакле, сада вам могу рећи да се инако не може служити у тој свјатој цркви будући престол потребно премјести, (!) нако да се изнова саверши освештеније или постави освештени со свјатими мишти Антимис по чиноположенију како и у вашој великој цркви што можете ви учинити с прочими свештеннослужитељи, само ако такви Антимис имате чрез правовјернаго Архијереја освјештени. В прочем љубезно вас и сву братију равно у Господу главаре и свештенике и све драге христијане поздрављам и остајем ваш и свих доброжелатељ и слуга.

М(итрополит). Петар Петрович

Августа 18- 1799 на Стањевиче

На полејини:

Его високопреподобју господину ацу архимандриту Инокентији в манастир Саввину

Получено августа -23- 1790- (!)

9. СТАЊЕВИЋИ, 25. јуна 1802.

Одлука митрополита Петра Петровића упућена капетану Лушнице поводом бијега једне жене од куће.

Благородном г(о)с(по)д(и)ну капетану от комунитати луштитке и осталијем главаром мир и здравје от Г(о)с(по)да!

Много путах доходили су на тужбу Маровићи поради сестре Јова Калуђеровића, која је оставила својега законнаго мужа Томова сина Маровића; за које их је покојни Архимандрит савински не једанпут молио и савјетовао како и ми; То јест да пође к својем супругу, и да живи с њим у љубови и миру како Б(о)г и Црква заповједа. Того ради ако не послуша совјета и настављенија благочестиваго, да будет с благословенијем Томову сину Маровићу женитисја с другом; а сестра Јова Калуђеровића да до смрти своје ни за кого удатисја не может, и да не будет просто ни благословено. В прочем остајем ваш доброжелатељ.

Смирени Митрополит
Петрович

На Стањевиче
25го јунија 1802

АМС, ф. 1802

10. 25. јула 1806.

Митрополит Петар I Петровић Кртољанима да пођу у Нови и приме наређења руског генерала и грофа Војновића због непосредне француске опасности. Јавља о гласу да су Французи ушли у Дубровник.

Благородним господам капетану суђама, и старјешинам от комунитати кертољске

Получили будући извјестије от превосходитељнога господина вице адмирала команданта от сухопутне и морске војске да су Французи приступили унутари Дубровник, за који узрок заповјед је дата у свој новској комунитати да свак који оружје носи пође у Нови за примити уредбе от војничкога генерала; и графа Војновича. Того ради авизајем вас да се приуготовите како получите сије извјестије и пођете та час у Нови изван

старца, за имат оне уредбе како и остали, и немојте се лијенити зашто непријатељи трезвено стоје како би нас преварили; Ја припомоћи (...тр)јој како будем послао авиз кроз Церну Гору бит ћу с вама. А в прочем јесам ваш доброжелатељ.

25. јулија 1806

С(тањевићи)

Владика

АМС, ф. 1806

11. КРТОЛИ, 1813.

Кртољани пишу Ђеклићима поводом погибије некога Ђеклића у Боки.

1813: марча 2 у Кертале копија от књиге коју су писали главари от Ђеклићах за главу покојнога Ивана Ђеклића која је књига у капе(та)н: Ника Занова а капе(та)н: Нико Занов з главарима отписује у Ђеклиће -----

От нас капе(та)н: Ника Костића и свијех главарах от Керталах
Кртоли марча 2: 1813:

Господину кнезу Јовану и Матану Јовову и Вуку Ђурову и Ђукану Ђурашеву и попу Николи Калуђеровићу и свијема Ђеклићима м(ило) д(раго). п(оздрављање).

Примисмо вашу книгу у коју разумијемо што ни пишете за главу Ивана Маркова који је погинуо у Кертале. Знате добро да има доста главах кертолскијех у Црну Гору а има и черногорскијех међу нама. За те узроке састав(љ)ао нах господин ђенерал и господин владика Петар и вјеру утврдили међу Приморјем и вама да ставе мир међу нама када они узхоће. Дакле драга господо има доста узрока међу Црногорцима и Приморцима када се доспију све ствари међу нама и стави се коло за перве и потолње главе ставит ће се и за главу Ивана Маркова. А што ни пишете и пријет и то да бисте убили с реда којег драго Кртољанина можете ако хоћете кад гоћ ви драго ми се не чувамо ми стојимо у вјеру како је уфаћена међу нама. А што ни пишете да ви забиљежимо кервника ми карвника тога не знамо осим када буде на мир наћи ће се свему – начин. И ако ћете чекат три дан то мира међу Приморјем и Црном Гором како су наши заповједници забиљежили чекајте и ми чекамо ако ли нећете а ви ни пишете да се умијемо владати јер ни можете преко вјере пошећ. Кад гоћ ви драго ма се не бисмо уздали да ћете вјеру преварћ без авиза. А што ни пишете да се некое мито давало тога чојка нема мађу нама који је давао да кога ви знате пишете ни који је давао и коме је давао да и ми знамо и чекамо ваш отговор уберзо јер ако ни пошекосте преко вјере ми ћемо прови Црногорца пак се спомените ко ће

бити одговорник и од ове књиге остављамо копију међу нама а ви ову веома чувајте до суда и да сте здраво.

АКК, 25

12. КРТОЛИ, 1814.

Попис житељства Кртола учињен од пароха Ника Костића

Комунитад Кртоли аугуста 9. 1814:

По наредби високо – преосвештењејшаго господина господина Венедикта епископа далматинскога Боко Которскога и истрискога предадосмо господину епископу на Савину на: 16: аугуста 1814: поп Нико Костић ниже речену ноту.

табла	перва
Поп Никола Костић служитељ цркве Светаго Вознесенија имаде у своју	
парохију домових	52:
мужеског пола ожењених	75:
женског пола удатих	75:
обојего пола	150:
мужеског: пола неожењених	57:
женског: пола неудатих	37:
обојего пола	94:
удових мужеског пола	4:
удових женског пола	18:
обојего пола	22:
От парохије има дохотка	
талијерах	16:
Роди се исти поп	1753:
мјесеца фебрара	25
Поставио се во дијакона	1772:
мјесеца декемвра	26:
Постави се во свештеника	1772
мјесеца декемвра	27:
рукоју господина Митрополита	

Савве Петровића во Свето
троичном манастирје
Стањевиће - -

Поп Филип Костић капелан цркве Светога Луке у исту комуни-тад имаде у своју парохију домо =	
вах	25
мужеског: пола ожењених	39:
женскога: пола удатих	39:
обојего пола	78:
мужеског: пола: неожењених	23:
женског: пола наудатих	32:
обојего пола	55:
удовијех мужеског: пола	2:
удовијех женскога пола	11:
обојего пола	13:
Има доходка на годину талијерах	8:
Роди се исти капелан Костић	1785:
мјесеца фебрара	13:
Постави се во дијакона.	1802.
мјесеца фебрара	23:
Постави се во свештеника	1802:
мјесеца фебрара	24:
рукоју господина митрополита Петра Петровића во Светотроичном манастирје Стањевиће.	

АКК